

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۵/۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲

بررسی شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: ناحیه ۱ شهر اردبیل)

بهرام ایمانی

عضو هیئت علمی جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی

کلثوم یارمحمدی

دانشجوی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

کبری یارمحمدی

دبیر آموزش و پرورش و کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد واحد اردبیل

چکیده

بسیار ناچیز بوده و جز چند بازیگاه کودک و پارک‌ها و شهر بازی، فضای خاص دیگری برای آنها در نظر گرفته نشده است. کودکان نقش چندانی در شهر ایفا نمی‌کنند و دامنه فعالیت آنها به خانه و مدرسه، پارک‌ها و فضاهای بازی محدود شده است. هم چنین بیش از ۵۰ درصد کودکان اردبیلی امکان استفاده از محله خود را به عنوان مکان بازی ندارند به همین دلیل در برنامه‌ریزی‌ها باید به محله به عنوان مهمترین مرکزی که کودک وقت خود را در آن می‌گذراند توجه ویژه‌ای شود. مطالعه موردی شهر اردبیل نشانگر فاصله این شهر با شهر دوستدار کودک می‌باشد. که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق جهت مشارکت کودکان در طراحی شهر را می‌باشد در این راستا چند پیشنهاد از جمله ساماندهی سرویس‌های بهداشتی مکان‌های عمومی، برنامه‌ریزی برای متکدیان خیابانی و به خصوص متکدیان کودک، رسیدگی به جوی‌ها و بوی بد آنها، لزوم توجه به دیوار نوشته‌ها و طراحی مناسب آنها و توجه به جایگاه محله در شهر آورده شده است.

کلمات کلیدی: کودک، شهر دوستدار کودک، فضای بازی، اردبیل.

در جهان معاصر رشد شهری و افزایش جمعیت و انبوه‌سازی‌ها باعث شده تا کودک در محیط انسان ساخت و به دور از محیط طبیعی متولد شود و رشد کند. فضای شهری و طراحی آن زمانی می‌تواند مطلوب همه اقشار جامعه از جمله کودکان باشد که نظرات و ایده‌های همه گروه‌های سنی در نظر گرفته شود کودکان به عنوان شهروندان کوچک نیازمند فضاهایی هستند که در آن احساس راحتی و امنیت کنند. شهر دوستدار کودک شهری است که در آن خواسته‌ها و نیازهای کودک برای طراحان و برنامه ریزان شهری مهم تلقی شود. از جمله ویژگی این شهرها توجه به حقوق کودک و نظرات آنها است. تحقیق حاضر با هدف مشارکت کودکان در ایجاد محیط ساخته شده اطرافشان و در نتیجه تحلیل نظراتشان می‌باشد. که با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مطالعات اسنادی و بررسی‌های میدانی همچون پرسشنامه و مصاحبه و نقاشی از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای به وسیله ۱۰۰ کودک اردبیلی در مقطع پنجم ابتدایی انجام پذیرفته است؛ و نظرات آنها در مورد مکان مورد علاقه و وضعیت شهر موجود و شهری که می‌خواهند داشته باشند مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بیانگر این است که امکانات و تسهیلات شهر برای کودکان

بیان مسئله

ویژه در اروپا از سال ۱۹۸۰ میلادی به بعد مورد توجه قرار گرفت. عمده این تحقیقات در راستای تخصیص حقوق شهروندان به بچه‌ها و رسیدگی به خواست‌ها و نیازهای آنها بوده است امروزه شهر دوستدار کودک مورد توجه برنامه ریزان و دستنکاران شهری قرار گرفته است. (غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۳: ۵۹-۶۸) و سعی شده تا کودکان نیز به عنوان شهروندان کوچک نقشی در برنامه ریزی‌ها داشته باشند. با وجود این اگر چه سازمانهای مرتبط در سطوح جهانی همانند یونیسف و در سطح ایران مانند کانون پرورش فکری کودکان فعالیت‌های مرتبط با شهر دوستدار کودک داشته‌اند که محرک مثبتی جهت گسترش اهداف و ایده‌های شهر دوستدار کودک بوده است اما در ایران، به طور جامع یک برنامه عمل مشخص برای اجرا و تحقق عینی شهر دوستدار کودک در سطح شهرها عملیاتی نشده است (کیانی و اسماعیل زاده کواکی، ۱۳۹۱: ۵۱-۶۲). در صورتی که اگر در فرایند برنامه ریزی شهرها کودکان هم مدنظر قرار گیرند شهرها می‌توانند از نظر اجتماعی و محیط زیست عرصه‌هایی پایدارتر و زیست پذیرتر باشند (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰).

با توجه به اینکه حصول به اهداف شهر دوستدار کودک آرمان بسیاری از شهرهای دنیا می‌تواند باشد بنابراین نیازمند فعالیت‌های علمی و اجرایی بیشتری است. این تحقیق به دنبال یافتن این پرسش است که شهر دوست داشتنی از نگاه کودکان چگونه شهری است؟ بنابراین به بررسی جایگاه کودکان در شهر و برنامه ریزی‌های شهری، نظرات کودکان در مورد شهر و فضاهای شهری مورد علاقه، میزان رضایت کودکان از خدمات و امکانات شهری می‌پردازد. هدف این پژوهش بررسی شهر دوستدار کودک در ناحیه ۱ شهر اردبیل می‌باشد که به صورت موردی در ۴ مدرسه (۲ مدرسه دخترانه سبلان و معلم، ۲ مدرسه پسرانه سبجان و علی اصغر) مورد بررسی قرار گرفته است. تا نظرات و نقاشی‌های کودکان در ارتباط با وضعیت ناحیه ۱ شهر اردبیل و محیط زندگی‌شان گردآوری و تجزیه و تحلیل گردد و مکانهای

در جهان معاصر رشد شهری و افزایش جمعیت و انبوه سازی‌ها باعث شده تا کودک در محیط انسان ساخت و به دور از محیط طبیعی متولد شود و رشد کند. توسعه مناطق شهری جدید منجر به تخریب فضاهای باز عمومی که می‌تواند فرصتی برای بازی کودکان باشد، گردیده است (Zamani, 2012: 162-167) خانه، مدرسه، فضاهای شهری برای آموزش و اجتماعی شدن کودکان واحدهای اجتماعی مهمی محسوب می‌شوند (قره بگلو و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۲-۶۹) که کودک در طراحی و مکانیابی آنها نقشی ندارد و نیازهایشان چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد که یکی از دلایل آن، این است که شهرها به عرصه‌ای برای بزرگسالان و برنامه‌ریزان تبدیل شده و این برنامه‌ریزان هستند که تصمیم می‌گیرند چه فعالیتی را در کجا و به چه صورت انجام دهند در صورتی که برنامه‌ریزی شهری هنگامی به اهداف خود دست می‌یابد که خواسته‌ها و نیازهای تمام شهروندان با توجه به اقتضای سنی آنها مورد توجه قرار گیرد. یکی از موارد مهم در عرصه‌های زندگی شهری، ایجاد فضاهای مناسب برای کودکان است (توسلی، ۱۳۶۹: ۱۸) برای اینکه کودکان بتوانند در مکانهای مورد علاقه خود زندگی کنند و مشارکت خود را در شهر بالا ببرند و حقوق آنها ضایع نشود شهر دوستدار کودک مطرح شده است که در آن کودکان به عنوان یکی از کاربران شهری به رسمیت شناخته می‌شوند و این خود قدم مؤثری برای رسیدن به معرفی شهر دوستدار کودک است (Torres, 2009: 12) شهر دوستدار کودک شهری است که در آن حقوق اساسی بچه‌ها مثل سلامت، حمل و نقل، حمایت آموزش و فرهنگ رعایت می‌شود براین اساس بچه‌ها به عنوان شهروندانی تعریف می‌شوند که حقوقی دارند و حق دارند نظراتشان را ابراز کنند یک شهر دوستدار کودک تنها یک شهر خوب برای بچه‌ها نیست، بلکه شهری است که به وسیله کودکان ساخته و مورد قضاوت قرار می‌گیرد (riggio, 2002: 46) تحقیق در مورد شهر دوستدار کودک، به

مورد علاقه و کم علاقه و خواسته آنها از شهر مشخص شود. تا راه گشایی برای برنامه ریزی های آتی باشد.

سوالات تحقیق

شهر اردبیل تا چه اندازه توانسته در راستای تحقق شهر دوستدار کودک گام بردارد؟

تا چه اندازه خواسته های کودکان به عنوان شهروندان کوچک در ناحیه ۱ شهر اردبیل مطرح شده است؟

پیشینه تحقیق

طی سالهای اخیر در زمینه شهرهای دوستدار کودک تحقیقات متنوعی در سطح دنیا و ایران انجام شده است از جمله تحقیقاتی که در این مورد صورت گرفته عبارتند از: Riggio & kilbahe (2000) در بررسی شبکه جهانی برای بچه های شهری (دبیرخانه بین المللی شهر دوستدار کودک) به مطالعه شهر دوستدار کودک در فلورانس و بهبود زندگی ساکنان شهری به خصوص کودکان پرداخته اند هم چنین Riggio (2002) مقاله ای درباره شهرهای دوستدار کودک، امکانات، بودجه و مؤسسات قانونی مورد نیاز و اینکه چگونه مفهوم شهر دوستدار کودک گسترش یافته، به بررسی اساس نامه بنیادی شهرهای دوستدار کودک (cfc) پرداخته است. استون و همکاران (۲۰۰۷) نیز شهر دوستدار کودک را در دنور^۱ ایالات متحده آمریکا بررسی کرده و مکانهای آموزشی و مسیر ایمن تا مدرسه را مورد ارزیابی قرار داده اند در پژوهشی دیگر که توسط دوی^۲ (۲۰۱۲) در اندونزی صورت گرفته نقش زمین های بازی در شهر دوستدار کودک به صورت توصیفی مورد بررسی و نقش این زمین ها در رشد و تعامل و زندگی اجتماعی کودکان مؤثر دانسته شده است. در پژوهشی دیگر که باقری و صفوی (۲۰۱۴) با عنوان، نقش توسعه پایدار در جامعه دوستدار کودک جهت بهبود سلامت و رفاه در شهر

زنجان، به انجام رسانده اند، طراحی فضاهای طبیعی ارتباطات اجتماعی فرزندان و والدین با همسایگان، محیط زیست سالم و ایمن، فعالیتهای فیزیکی در زمین های بازی به عنوان موارد مهم در شهر دوستدار کودک مورد ارزیابی قرار گرفته است. در پژوهشی دیگر تحت عنوان الگوی طراحی فضای سبز در شهر دوستدار کودک که توسط کامل نیا و حقیر (۱۳۸۸) صورت گرفته دیدگاه کودکان بم در طراحی فضاهای سبز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. غفاری و همکاران (۱۳۹۰) مقاله ای تحت عنوان شهر دوستدار کودک ارائه کردند و در آن به ارزیابی و مقایسه شهر دوستدار کودک در بافتهای جدید و سنتی ایران در شهرک سپاهان شهر و محله جوبار اصفهان با استفاده از روش های کمی و کیفی پرداختند و در نهایت محله جوبار به عنوان محله قدیمی کودک مدار شناخته شد. از جمله پژوهش های دیگر می توان به تحلیل و برنامه ریزی شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان شهر قوچان که توسط کیانی و اسماعیل زاده کواکی (۱۳۹۱)، به انجام رسیده اشاره کرد که با استفاده از روش های توصیفی - تحلیلی به بررسی نظرات و نقاشیهای کودکان در محیط زندگی آنها پرداخته شده است. از دیگر کارهایی که در این زمینه انجام شده تحقیقی تحت عنوان معیارهای طراحی محلات مبتنی بر رویکرد شهر دوستدار کودک توسط متینی و همکاران (۱۳۹۳) می باشد که در آن با روش های کیفی، پرسشنامه، مصاحبه و تحلیل های گرافیکی (تحلیل عکس، نقشه و نقاشی کودکان) نظرهای کودکان و فضاهای محله مورد فرهنگ شهر مشهد بررسی قرار گرفت هم چنین در پژوهشی که غیاثوند و سهیلی (۱۳۹۳) به صورت توصیفی-تحلیلی انجام داده اند ویژگی های شهر دوست داشتنی از نگاه کودکان قزوین و مکانهای مورد علاقه و دوست داشتنی کودک مورد ارزیابی قرار گرفته است.

^۱ . Denver

^۲ . Dewi

روش شناسی تحقیق

روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات ترکیبی از روش‌های اسنادی (جستجوی کتابخانه‌ای، فیش‌برداری، اینترنتی) و مطالعه میدانی (استفاده از پرسش‌نامه در رابطه با مکانهای مورد علاقه و کم‌علاقه کودکان، علت و چرایی آنها، نقاشی، بحث گروهی، روش مشارکتی) است. در فرهنگ میراث آمریکایی کودک به عنوان شخصی که بین تولد و دوران بلوغ قرار دارد، یاد شده است هم چنین طبق تعاریف حقوقی در جمهوری اسلامی ایران، کودک به فردی اطلاق می‌شود که به سن بلوغ شرعی نرسیده باشد. با توجه به تعاریفی که عنوان شد، این نتیجه حاصل می‌شود که، منظور از کودک کسی است که به سن بلوغ نرسیده باشد و با توجه به اینکه بلوغ معمولاً در بین پسرها بین ۱۳ تا ۱۶ سالگی و در دخترها بین ۱۱ تا ۱۴ سالگی می‌افتد، انتخاب معیار کمتر از ۱۲ سال کامل برای تعریف کودک مبنای مناسبی به دست می‌دهد (شیعه، ۱۳۸۶: ۱۳). از آنجا که کودکان پایه پنجم نیز زیر در سن ۱۱ و ۱۲ سال قرار داشتند، به منظور برآورد اطلاعات، چهار مدرسه به عنوان گروه مورد مطالعه به صورت خوشه‌ای با محدوده ناحیه ۱ شهر اردبیل در چهار مدرسه سبلان، معلم، سبحان و علی اصغر انتخاب شدند (۲ مدرسه دخترانه و ۲ مدرسه پسرانه). این گروه شامل ۱۰۰ دانش آموز مقطع پنجم دبستان که در رده سنی ۱۰ و ۱۱ سال قرار داشتند، می‌باشد (۵۱ دختر و ۴۹ پسر).

مبانی نظری

امروزه بزرگسالان آگاهانه یا ناآگاهانه شهر را عرصه‌ای برای برآوردن نیازهای روزمره خود ساخته‌اند و این درحالی است که کودکان جایگاه مناسبی را در شهر امروزی ندارند (شیبانی، ۱۳۸۹: ۱۳۸-۱۳۲) محیطی که کودک در آن رشد می‌کند مجموعه‌ای از ساخت‌ها و شکل‌های مختلفی از کارها و عملکردهای بزرگترهاست و بزرگسالان به این نکته توجه ندارند که محیط مورد نظر کودک متفاوت از محیط مورد نظر بزرگترهاست (Matthews, 1992). این بزرگترها هستند که

برای کودکان تصمیم می‌گیرند که چه چیزی بر آنها خوب است، چه مکان‌هایی برای آنها مناسب است، آنها چه کارهایی انجام دهند یا حتی چگونه از مکان‌ها لذت ببرند و این‌ها همه می‌تواند بیانگر تفاوت بین شهر دوستدار کودک با شهر مورد نظر بزرگترها باشد (Francis, 1988) یونیسف که به عنوان یک مرجع بر اجرای طرح شهر دوستدار کودک سراسر جهان در راستای نیازهای کودکان نظارت می‌کند عمده‌ترین وظیفه‌اش ارتقا و حفاظت از حقوق کودکان است شهر دوستدار کودک شهری است که در آن خواسته‌های کودک در اولویت قرار گرفته و شرایط اجتماعی، فرهنگی و معماری شهر همسو با نیاز آنهاست و حقوق کودکان در سیاست‌ها، قوانین، برنامه‌ها و بودجه‌ها منعکس می‌شود (غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۳: ۵۹-۶۸). و درصدد افزایش مشارکت کودکان، افزایش اثر کودکان در تصمیم‌گیریها و ایجاد حقوق مناسب برای آنهاست (UNICEF: Innocenti: Research centre, 2004) که از سال‌های ۱۹۸۰ میلادی به بعد به ویژه در اروپا مورد توجه قرار گرفت. از جمله ویژگی‌های آن عبارتند از؛ آسایش، ایمنی و امنیت؛ پیوند با طبیعت؛ پیوند با تاریخ و فرهنگ و هویت جمعی؛ جذابیت و تازگی؛ دسترسی به امکانات؛ وجود مؤسسات و فضاهای مربوط به کودک؛ توجه به کودکان معلول (آزموده، ۱۳۹۱: ۱۴). درخواست برای ایجاد شهر دوستدار کودک ریشه در شناخت این موضوع دارد که شهرها، خانه‌هایی برای افزایش حمایت از حقوق کودکان هستند با این وجود بسیاری از شهرهایی که ایده آل بچه‌ها نیستند، دولت‌هایی را دارند که اقدامات اندکی در این جهت انجام می‌دهند (UNICEF, 2002, 7). چرا که حکمرانی خوب مستلزم توجه به بچه‌ها در توسعه شهری و دادن فرصت به آنها و شرکت آنها در فرآیند تصمیم‌گیری است (UNICEF, 2004). ایجاد محیط‌های دوستدار کودک می‌تواند ضمن برداشتن مزایای

-زندگی در محیطی به دور از آلودگی و داشتن فضای سبز مناسب و کافی

-به رسمیت شناختن کودکان به عنوان یک شهروند مساوی با دسترسی به همه خدمات بدون توجه به نژاد و مذهب و ناتوانی‌ها (Child friendly cities.org).

ایجاد محیط‌های شهری که واقعاً از جامعه کودکان حمایت کنند مستلزم بررسی و مطالعه دامنه گسترده‌ای از موضوعات در سطوح محلی، ملی و جهانی است. شهر را نباید فقط محل سکونت دسته‌ای از افراد و مرکز قرارداده دانست، بلکه آن متشکل از روحیات، افکار، آداب و رسوم، معتقدات و احساسات خاص همه افراد است (Moeeis, 1968:10).

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان یک سیاست، در خدمت جامعه و سرمایه گذاری بلند مدت باشد (Malone,2006).

از جمله معیارهای شهر دوستدار کودک عبارتند از:

-بیان نظرات کودکان در مورد شهری که می‌خواهند.

-مشارکت در خانواده، جامعه، برنامه‌های فرهنگی و زندگی اجتماعی

-دسترسی به آب سالم، امکانات بهداشتی و سرویسهای خدماتی -محافظت در برابر خشونت و سوء استفاده

-راه رفتن در خیابان به طور مستقل و با احساس امنیت

-ملاقات با دوستان و بازی کردن با آنها

جدول (۱): چارچوب شاخص‌ها برای ایجاد محیط دوستدار کودک (مآخذ 46-41: NSW Commission for Children and Young People, 2009)

شاخصها (مؤلفه های ابعاد کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)
۱ الف) در دسترس بودن طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های دوستدار کودک ب) دسترسی مستقل به طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های دوستدار کودک ۲ الف) توانای مشارکت در فرایندهای مشارکتی جامعه	۱) فراهم کردن دسترسی مستقل کودکان به طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های اجتماعی مناسب کودکان در تمامی سنین، توانا بیهوا و پیشینه فرهنگی. ۲) ایجاد ظرفیتی برای کودکان جهت سالم بودن و دستیابی به مهارت از طریق مشارکت	فعالیت داشتن فعالیت با داشتن توان انجام مستقل کار منجر به کنترل و توانای سالم بودن و انجام مستقل کار در زندگی روزمره می‌شود.
منابع اطلاعاتی موثق		اقدامات پیشنهادی
طرحها و نقشه‌های اصلی • مسیرهای اتوبوس • مسیرهای دوچرخه سواری • گزارشات کودکان و نوجوانان		محاسبه فاصله تا مقصد از مدرسه و خانه محاسبه میانگین زمان تا مقصد از مدرسه و خانه تعداد و روشهای که کودکان می‌توانند هر یک از امکانات و خدمات دسترسی داشته باشند (مانند پیاده روی، دوچرخه سواری یا حمل و نقل عمومی)
شاخصها (مؤلفه های ابعاد کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)
۳ الف) حمایت‌های بدنی برای امنیت کودکان ۳ ب) راهکارهایی برای حفظ کودکان از خطرات بدنی ۴ الف) وجود ویژگی‌هایی که احساس هویت اجتماعی را برانگیزد	۳) امن تر کردن اماکن عمومی جامعه برای کودکان. ۴) افزایش توانای کودکان در احساس امنیت و ارتباط با جامعه خود	ایمنی و امنیت داشتن احساس ایمنی و امنیت برای مشارکت کامل در زندگی و انجام چیزهایی که هر کس باید انجام دهد.

اقدامات پیشنهادی		منابع اطلاعاتی موثق
راهکارهای جامعه برای تضمین ایمنی کودکان و نوجوانان • تعداد و نوع کارکردها • قابلیت نظارت منفعل بزرگسالان در اماکن عمومی • نصب حصار، میزان سایه • تهیه طرح برای ایمنی کودک در جامعه		مدیریت محیط (پیشگیری جرم از طریق طراحی محیط) رهنمون‌های طراحی خیابان آمار جرم و جنایت مشورت با کودکان و نوجوانان
سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	شاخصها (مؤلفه‌های ابعاد کلیدی)
احساس مثبت از خود داشتن احساس مثبت از خود، احساس اینکه شما فرد خوبی هستید و توسط افراد اطراف خود شناخته شده هستید	۱) ایجاد فضاهای که در آنها کودکان می‌توانند شادی، نشاط و موفقیت را تجربه کنند. ۲) افزایش موقعیت‌هایی برای کودکان برای دسترسی به فضای باز و سبز	۵ الف) وجود امکاناتی که احساس خوشحالی و حمایت می‌دهند ۵ ب) در دسترس بودن فضاهای بازی خلاق و فعال ۶ الف) در دسترس بودن فضاهای سبز و مناطق طبیعی ۶ ب) دسترسی به طیف وسیعی از فضاهای باز سبز و مناطق طبیعی
اقدامات پیشنهادی		منابع اطلاعاتی موثق
• دسترسی به پیاده رو و دوچرخه سواری • نزدیک بودن به راهها، خانه‌ها و توسعه شهری • دسترسی به حمل و نقل عمومی		• بازسازی و راهکارهای فضای باز و طرح مدیریت • اطلاعات حمل و نقل • طرح و نقشه

کننده‌ای در ایجاد زمینه‌های مناسب مشارکتی کودکان دارند (دریسکل، ۱۳۸۷). به عنوان یکی از فضاهای عمومی شهر برای کودک در کنار سایر فضاها مثل خیابان‌ها و معابر عمومی، پارک‌ها، سینماها، کتابخانه‌ها و فضاهای ورزشی و... مطرح است؛ بنابراین میزان سازگاری فضای شهر با شرایط کوچکترین افراد جامعه باید مناسب باشد. و کودک در این فضاها احساس را حتی می‌کند.

یافته‌ها

جامعه آماری تحقیق حاضر مدارس ابتدایی شهر اردبیل می‌باشد که براساس نمونه‌گیری خوشه‌ای ۴ مدرسه از مدارس ناحیه ۱ شهر اردبیل انتخاب شده‌اند. اهداف این پژوهش در نمونه موردی به کارگیری اصول طراحی شهر دوستدار کودک در ناحیه ۱ شهر اردبیل و شناسایی نیازهای کودکان از خدمات و امکانات

برای نخستین بار در سال ۲۰۰۷ میلادی "شهر بندیکو" در استرالیا از طرف یونیسف عنوان (شهر دوستدار کودک) را به خود اختصاص داد "شهر اوز" در استان فارس نیز برای نخستین بار در ایران به عنوان شهر دوستدار کودک در سال ۱۳۸۹ انتخاب شد (اسماعیل‌زاده و کیانی، ۱۳۹۱: ۵۱). ساخت شهر دوستدار کودک تنها در قالب یک نظریه مطرح نیست بلکه فرآیند به کارگیری برنامه‌ها با کودکان و زندگی آنهاست (Newell, 2003). که می‌تواند تبدیل به یک واقعیت شود و شانس مشارکت کودکان در فعالیت‌ها و برنامه‌ها را افزایش دهد و احساس خوبی در آنها نسبت به خود و جامعه ایجاد کند (Allister, 2008). ایجاد فرصت‌های مشارکتی برابر برای کودکان به آنها یاد می‌دهد که چگونه از حقوقشان آگاهی پیدا کنند و نسبت به آن حساسیت نشان دهند در تحقیقاتی از این دست، مدارس همواره نقش تعیین

شهری و میزان رضایت آنها از شهر می‌باشد که برای رسیدن به این اهداف پرسشنامه‌ای تهیه و در اختیار کودکان پایه پنجم ابتدایی قرار گرفت تا نظرات آنها از شهری که دارند و می‌خواهند داشته باشند، مورد بررسی قرار گیرد در این مرحله بر طبق پرسشنامه و مصاحبه از کودکان خواسته شد تا فضاها و مکان‌های مورد علاقه خود، فعالیت‌ها و برخی ویژگی شهر (جدول ۲) و میزان رضایت خود را در رابطه با شهر (شکل ۵) مشخص کنند.

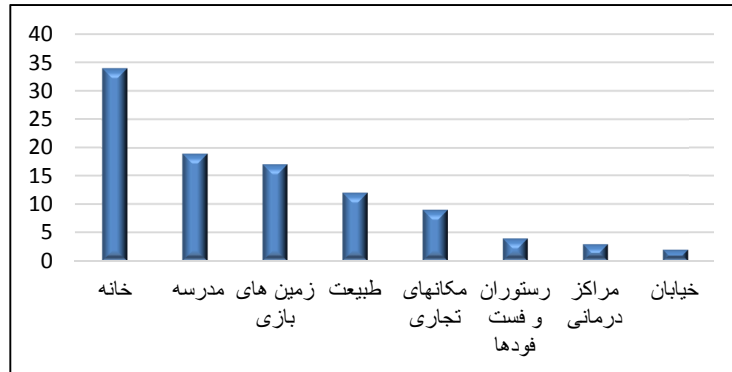
جدول (۲): برخی از نظرات کودکان در رابطه با شهر

بیرون رفتن با چه کسانی را دوست دارید؟				
گزینه	پدر و مادر	خواهر و برادر	دوستان	خودم
درصدی از کل	۷۱	۵	۲۲	۲
از دیدن چه منظره‌هایی بیشتر لذت می‌برید؟				
گزینه	گل و درخت	مناظر	ساختمان‌ها	خیابان
درصدی از کل	۴۷	۳۸	۱۱	۴
فضای مورد علاقه‌تان کجاست؟				
گزینه	زمین‌های بازی	کتابخانه	طبیعت	مراکز خرید
درصدی از کل	۳۶	۲۲	۲۶	۱۶
دوست دارید تعطیلات آخر هفته را کجا بگذرانید؟				
گزینه	طبیعت	بازی در پارک	ماندن در خانه	رفتن به خارج از شهر
درصدی از کل	۳۹	۱۰	۳	۴۷
دوست دارید کدام گزینه در شهر و منطقه شما بیشتر وجود داشته باشد؟				
گزینه	موزه کودک	کتابخانه مخصوص کودک	سینمای مخصوص کودک	پارک کودک
درصدی از کل	۲۳	۴۳	۱۹	۱۵
دوست دارید غذایان را در کدام محل بخورید؟				
گزینه	رستوران	طبیعت	خانه	
درصدی از کل	۱۶	۵۳	۳۱	
فاصله خانه تا مدرسه شما چقدر است؟				
گزینه	کمتر از ۱۵ دقیقه	بین ۱۵ تا ۳۰ دقیقه	بیشتر از ۳۰ دقیقه	
درصدی از کل	۷۱	۲۴	۴	
با چه وسیله‌ای به مدرسه می‌روید؟				
گزینه	پیاده	سرویس مدرسه	اتومبیل	اتوبوس
درصدی از کل	۳۹	۳۲	۲۳	۶
صدای بوق ماشین چه موقع شما را بیشتر اذیت می‌کند؟				
گزینه	موقع روز	موقع خواب	انجام تکالیف	
درصدی از کل	۶۲	۲۸	۹	
در راه رفتن به مدرسه کدامیک از موارد زیر در مسیر شما قرار دارد؟				
گزینه	مسجد	پارک	مغازه‌ها	زمین بازی
درصدی از کل	۱۶	۸	۶۹	۷

سرویس‌های بهداشتی و مکان‌های عمومی مثل مراکز خرید و فروش تا چه اندازه مناسب سن شماست؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۱۸	۲۳	۴۳	۱۶
تا چه اندازه وسایل بازی در پارک مناسب سن شماست؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۸	۱۶	۱۳	۱۱
تا چه اندازه با هم محله‌های خود ملاقات و بازی می‌کنید؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۱۱	۲۵	۴۰	۲۴
از رنگ آمیزی دیوارهای شهر تا چه اندازه لذت می‌برید؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۲۸	۲۱	۲۶	۲۵
تا چه اندازه چاله‌ها و پیاده‌روهای شهر شما را اذیت می‌کند؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۴۶	۲۸	۱۳	۱۳
دوست دارید خانه تان کجا باشد؟				
گزینه	کنار خیابان	پارک	مراکز خرید	مدرسه
درصدی از کل	۹	۴۴	۱۶	۳۱
اولین مکان مورد علاقه شما کجاست؟				
گزینه	خانه	مدرسه	پارک و مکان‌های طبیعی	مراکز تجاری
درصدی از کل	۳۵	۳۰	۲۴	۱۱
تا چه اندازه دوست دارید بازار مخصوص کودک در شهر شما وجود داشته باشد؟				
گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
درصدی از کل	۶۴	۲۵	۱۰	۰

۳۵ درصد کودکان خانه را به عنوان مکان مورد علاقه خود یاد کردند که از بین این‌ها ۵۶ درصد امنیت و آسایش، ۲۴ درصد در کنار خانواده بودن و بازی کردن با آن‌ها و ۱۷ درصد به دلیل بیان آزادانه نظرات از خانه به عنوان مکان مورد علاقه خود یاد کردند. و تنها ۳ درصد کودکان خانه را مکان مورد علاقه خود نمی‌دانستند که بیشتر به دلیل تنها شدن و عدم وجود امکانات بازی می‌دانستند. چنانچه یونیسف بیان می‌کند خانه و محیط اطراف آن، نخستین و مهم‌ترین مکان‌هایی هستند که بر کودک تأثیر می‌گذارد (unicef, 1996). ۳۰ درصد کودکان مدرسه را مکان مورد علاقه می‌دانستند ۴۰ درصد آنها وجود معلم را در حل اختلافات و دعوای دانش آموزان را دلیل خود می‌دانستند. همچنین ۱۷ درصد کودکان زمین‌های بازی را به دلیل شور و نشاط و امکان بازی با همسالان خود دوست داشتند که نشانگر علاقه کودک به بازی و فضاهای بازی می‌باشد. ۲۴ درصد کودکان به مکان‌های طبیعی مثل فضای سبز و گل درخت و طبیعت علاقه نشان دادند و بیشتر آن‌ها با وجود اینکه در آپارتمان زندگی می‌کردند به فضاهای بی‌روح و ساختمان‌های بلند شهر علاقه نداشتند به گونه‌ای که ۵۷ درصد کودکان از شورابیل به عنوان محیط خاطره انگیز یاد می‌کردند و به دلیل وجود فضاهای سبز و باز بیشتر و امکانات بازی و تفریح این مکان را دوست

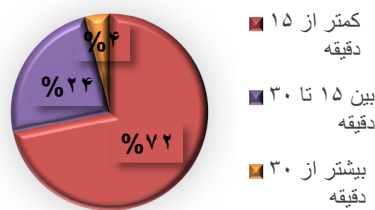
داشتند. ۱۱ درصد مکان‌ها و مراکز تجاری و خرید را دوست داشتند دلیل آن دسترسی سریع به محصولات و خرید وسایل بود. هم چنین ۱۶ درصد کودکان رستوران و فست فود را مکانی

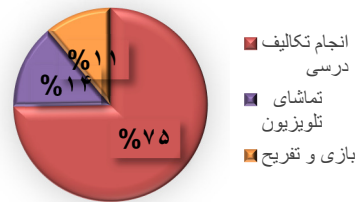
شکل (۱): مکان‌های مورد علاقه کودکان شهر اردبیل (مآخذ نگارندگان)

هستند. نکته جالب اینکه بیش از ۵۰ درصد دختران به انجام تکالیف درسی و پسران به فعالیت‌های تفریحی بازی و ورزش می‌پردازند.

بر اساس آنچه از پرسشنامه کودکان در رابطه فعالیت آن‌ها استنباط می‌شود این است که ۵۷ درصد فعالیت کودکان مربوط به انجام تکالیف درسی، ۱۷ درصد بازی و تفریح، ۱۴ درصد به تماشای تلویزیون و درصد کمی فعالیت‌های خرید مشغول

نمودار (۳): فاصله خانه تا مدرسه (نگارندگان)

نمودار (۲): زمان اختصاص داده شده به فعالیت

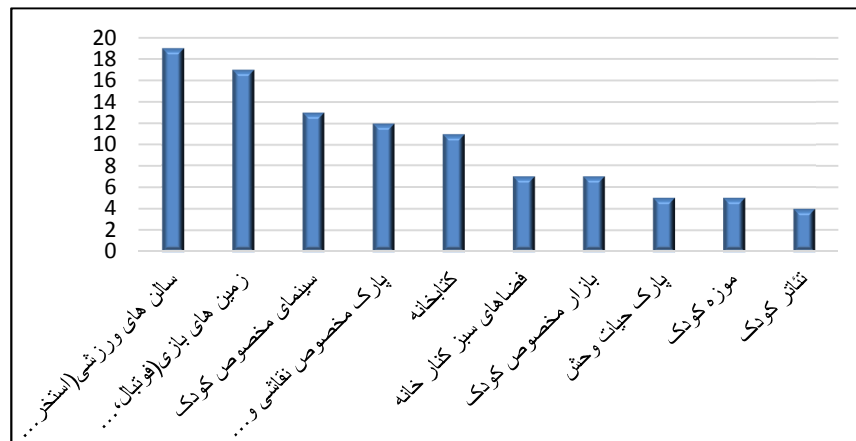
کودکان (نگارندگان)

در مورد فضاهایی که کودکان دوست دارند تا تعطیلات خود را آنجا بگذرانند نیز می‌توان طبق آنچه از پرسشنامه به دست آمده بیان کرد که ۴۷ درصد از کودکان دوست دارند تعطیلات آخر هفته را خارج از شهر باشند و شهر جذابیتی برای آن‌ها ندارد که تعطیلات را در شهر بگذرانند و ۳۹ درصد طبیعت و تنها ۳ درصد از آن‌ها خانه را ترجیح می‌دادند هم چنین ۵۴ درصد کودکان

اکثر کودکان دوست داشتند که فعالیت‌های خود را با خانواده انجام دهند و خانواده نیز در انجام فعالیت‌ها با آن‌ها باشند چرا که دخالت کودکان و مشورت با آن‌ها می‌تواند حس ارزشمندی را در کودکان تقویت کرده و باعث اجتماعی شدن و رشد کودک نیز شود.

اینکه فاصله خانه تا مدرسه ۷۱ درصد دانش آموزان کمتر از ۱۵ دقیقه بود تنها ۳۹ درصد این مسیر را پیاده طی می کردند در صورتی که ۶۱ درصد آنها این مسیر را با وسیله نقلیه می پیمودند؛ که یکی از دلایل آن بی‌اعتمادی و ترس خانوادها بود ضمن آنکه ۴۲ درصد این مسیر را با پای پیاده طی می کردند.

مکانی مختص کودک را دوست داشتند که در آن‌ها فقط کودکان حضور داشته باشند مثل کتابخانه کودک (۴۳ درصد)، پارک کودک (۲۵ درصد)، موزه کودک (۲۳ درصد)، سینمای مخصوص کودک (۱۹ درصد). در رابطه با نحوه طی کردن مسیر مدرسه نیز می توان طبق برآوردها چنین اظهار کرد که با وجود

نمودار (۴): خواسته های کودک از شهر مورد علاقه اش (مآخذ نگارندگان)

نیز کودکی آن را کشیده است کودکان ضمن توجه به پارک و فضای سبز و طبیعی دوست داشتند تا در پارک های خود اکواریم ماهی و مکانی که کودک به کارهای هنری و نقاشی پردازد وجود داشته باشد. بررسی در مورد شهری که کودک در آن زندگی می کند بیانگر آن است که تردد ماشین در شهر ضمن اینکه نوعی ترس را در کودک ایجاد می کند آرامش کودک را به خصوص در خواب بر هم میزند و به دلیل ترس کودک و خانواده ها تعداد بسیار کمی از کودکان قادرند به تنهایی از خانه بیرون بروند و زندگی کودکان شامل مدرسه، مراکز ورزشی، فروشگاهها و قدم زدن همراه با بزرگسالان محدود شده است و اینها به نحوی باعث می شود که کودکان استقلال و آگاهی های اجتماعی شان کاهش پیدا کند (غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۳). از آنجایی که از کودکان خواسته شده بود مکان های را که از نظر آنان مهم هستند و دوست دارند را نقاشی کنند، بیشتر کودکان

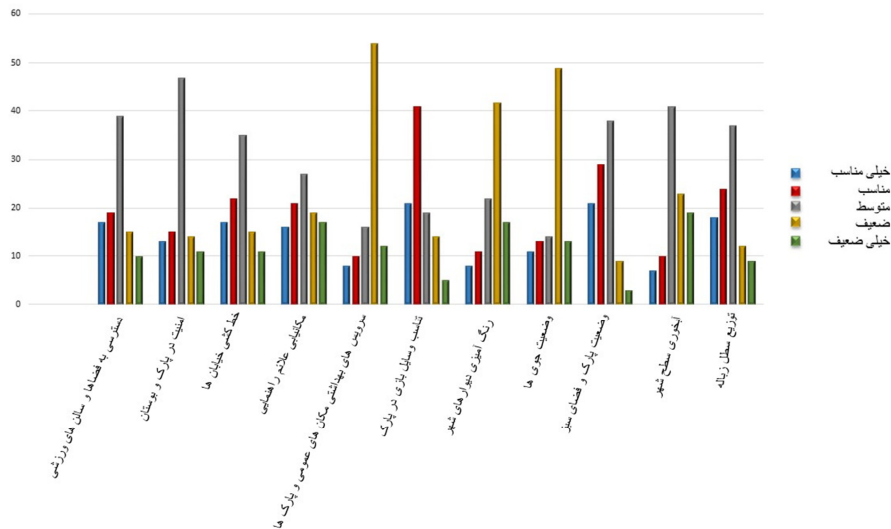
بررسی وضعیت شهر از نگاه کودکان

شهرها همواره مورد برنامه ریزی بزرگسالان قرار دارد و کودکان چندان در آن دخالتی ندارد مسلماً زمانی که شهر بدون خواست و نظر کودک طرح ریزی شود کودک در آن احساس رضایت و امنیت نمی کند شهر اردبیل به دلیل افزایش جمعیت و نیاز بیشتر به مسکن ضمن توسعه از فضای طبیعی خود خارج شده و شهر به صورت ساختمان های عمودی نمود یافته است اما آنچه کودکان از شهر خود به دلیل گزینه بازی و تفریح انتظار دارند فضاهای بازی بیشتر در شهر است فضایی که کودکان در آن به ورزش و تفریح پردازند امکان تعامل با هم سن و سالان خود را داشته باشند. با توجه به اینکه ورزش مورد علاقه ۴۷ درصد کودکان دوچرخه سواری بود اکثر آن‌ها دوست داشتند تا در شهر خود امکان دوچرخه سواری برای کودکان وجود داشته باشد و پارکینگ دوچرخه نیز در نظر گرفته شود چنانچه در نقاشی خود

ماشین‌ها در هنگام شب ناراضی بودند و اذعان می‌کردند که صدای ماشین آرامش آن‌ها را به خصوص در موقع خواب و انجام تکالیف به هم می‌زند. هم چنین ۴۶ درصد نیز از چاله‌ها و پیاده‌روهای شهر به خصوص در زمستان‌ها و مواقعی که باران می‌بارد بسیار ناراضی بودند تنها ۴۳ درصد از وضعیت سنگ فرش‌های شهر ابراز رضایت کردند. لازم به ذکر است که ۵۹ درصد کودکان دوست دارند با هم محله‌های خود بازی کنند اما فضا و مکان مناسب را در محله ندارند و تنها ۳۶ درصد کودکان امکان بازی با هم سالان خود را در محله دارند، در صورتی که محله می‌تواند با مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح زمینه بازی و تفریح را برای کودکان فراهم کند و زمینه‌ای برای تقویت تعاملات اجتماعی آنها باشد. در نمودار زیر وضعیت شهر از نگاه کودکان آورده شده است.

در نقاشی‌هایشان شهری را طراحی کردند که بدون آلودگی بود. آنها همچنین در شهر مورد نظر خود یک مکان ویژه برای دوچرخه در نظر گرفته شده است مکان‌های تفریحی و فضای سبز بیشترین نمود را دارند وجود مرکز خرید در این فضا برای زمانی که والدین مشغول خرید هستند کودکان نیز در این مدت مشغول بازی و سرگرمی شوند.

در این مرحله، شهر اردبیل از نگاه کودکان اردبیلی مورد بررسی قرار گرفته تا میزان رضایت کودکان از شهر و امکانات آن معلوم شود. در این رابطه باید گفت که ۷۱ درصد کودکان دوست داشتند که در مدرسه خود سطل‌های جداگانه زباله وجود داشته باشد تا تفکیک زباله در شهر و محله آنها صورت بگیرد که یکی از دلایل آن را اتمام مدرسه و عدم استفاده از دفترها و گاه‌گاه کتاب‌ها می‌دانستند علاوه بر این ۶۲ درصد کودکان از صدای بوق

نمودار (۵): وضعیت شهر از نگاه کودکان شهر اردبیل (مآخذ نگارندگان)

"اگر امکانات محله مناسب باشد ما دیگر مجبور نیستیم با والدین خود به مکان‌های دور برویم" بنابراین لزوم توجه و برنامه‌ریزی برای محله به عنوان اصل اساسی در حفظ جایگاه محله باید در نظر گرفته شود تا عملکرد محله به بهترین نحو ایفا شود.

آنچه در نقاشی کودکان از شهر خود بیشتر دیده می‌شود بازی و تعامل با همسالان خود می‌باشد. به خصوص اینکه بیش از ۵۰ درصد کودکان به بازی در محلات بسیار علاقه داشتند اما به دلیل کمبود امکانات محله و نبود فضای بازی این امکان برای آنها وجود نداشت. تا جایی که اغلب کودکان می‌گفتند که

شکل (۷): نقاشی از شهری که کودک می‌خواهد

شکل (۶): نقاشی از شهری که کودک در آن زندگی می‌کند

علاقه‌مندند و کمبود آن‌ها را در شهر بیشتر احساس می‌کنند به گونه‌ای که رابطه همبسته آن‌ها در آزمون پیرسون ۰.۳۴ صدم و با سطح اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای یک درصد به دست آمد.

نتیجه آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون در جدول زیر نشان می‌دهد که بین همه متغیرهای شهر دوستدار کودک رابطه معنی‌داری وجود دارد. به همین جهت دستیابی به شهر دوستدار کودک در اردبیل مستلزم دید کلی در رابطه با فضاها و عناصر شهری می‌باشد. کودکان به وجود پارک و بازار در شهر

Correlations

		Behdashti	VasayeleBazii	Bazi Hammahalle	Rangamizi	Pasmand	Bazar	Mozeh	Park
Behdashti	Pearson Correlation	1	.149	.327**	-.010	-.159	-.138	-.010	-.216*
	Sig. (2-tailed)		.139	.001	.923	.114	.171	.921	.031
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
VasayeleBazii	Pearson Correlation	.149	1	-.078	-.174	.015	-.504**	-.259**	-.207*
	Sig. (2-tailed)	.139		.439	.083	.883	.000	.009	.038
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
BaziHammahalle	Pearson Correlation	.327**	-.078	1	.540**	-.601**	-.308**	.166	-.294**
	Sig. (2-tailed)	.001	.439		.000	.000	.002	.100	.003
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
Rangamizi	Pearson Correlation	-.010	-.174	.540**	1	-.552**	-.262**	.124	-.396**
	Sig. (2-tailed)	.923	.083	.000		.000	.009	.220	.000
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
Pasmand	Pearson Correlation	-.159	.015	-.601**	-.552**	1	.330**	-.051	.200*
	Sig. (2-tailed)	.114	.883	.000	.000		.001	.616	.046
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
Bazar	Pearson Correlation	-.138	-.504**	-.308**	-.262**	.330**	1	.156	.348**
	Sig. (2-tailed)	.171	.000	.002	.009	.001		.121	.000
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
Mozeh	Pearson Correlation	-.010	-.259**	.166	.124	-.051	.156	1	.236*
	Sig. (2-tailed)	.921	.009	.100	.220	.616	.121		.018
	N	100	100	100	100	100	100	100	100
Park	Pearson Correlation	-.216*	-.207*	-.294**	-.396**	.200*	.348**	.236*	1
	Sig. (2-tailed)	.031	.038	.003	.000	.046	.000	.018	
	N	100	100	100	100	100	100	100	100

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

شکل (۸): آزمون همبستگی پیرسون برای متغیرهای شهر دوستدار کودک

نتیجه گیری

سوابق و تجربیات جهانی و ایران نشان می‌دهد تمرکز بر موضوع "شهر دوستدار کودک" به طور اخص با ویژگی‌ها و رویکردهای نوینی که در قسمت مبانی نظری و پیشینه مطرح شد، موضوع جدیدی برای اعمال و اجرای برنامه ریزی‌های مبتنی بر "شهر دوستدار کودک" است. توجه به شاخص‌های شهر دوستدار کودک در ارتباط با محیط‌های دوستدار کودک به ویژه در پروژه‌هایی که با اهداف مشارکت کودکان و توجه به نیازها و خواست‌های آنها همگام است می‌تواند علاوه بر فراهم آوردن محیطی مناسب بر خواسته‌های کودکان، با ایجاد فرصت مشارکت به بچه‌ها و تخصیص نقش اجتماعی به آنها موجب افزایش آگاهی‌های اجتماعی و توسعه مشارکت واقعی و خلاق در جامعه باشد.

طی بررسی‌های انجام شده ویژگی‌های شهر دوستدار کودک از نگاه کودکان فهمیده شد. اینکه آنها تصوراتشان از شهری که هستند چیست؟ و چه شهری را می‌خواهند؟ یکی از بهترین روش‌ها برای دستیابی به محیط‌های ساخته شده دوستدار کودک، این است که کودکان و نوجوانان خود در ساخت و برنامه‌ریزی شهر دوستدار کودک مشارکت داده شوند. بهتر این است که این کار با مشارکت کودکان و نوجوانان در برنامه‌های دولت و جامعه محلی شروع شود تا به تنظیم دستور کاری برای پیشرفت جامعه کمک کند. تا در کمترین حالت، کودکان و نوجوانان در توسعه و طراحی پروژه‌ها و تصمیم‌گیری جامعه شرکت داده شوند. کودکان شهر را با نگاه کودکان خود مکانی سرشار از فضاهای بازی و تفریح و به دور از هیاهو می‌دانند که در آن کودکان به راحتی از خیابان عبور می‌کنند. یافته‌های حاصل از تحقیقات نشان داد که تا چه اندازه کودکان نسبت به شهر خود آگاهی دارند و دوست دارند شهرشان چگونه باشد و به نحوی حس تعلق و هویت شهری آن‌ها تقویت شود. کودکان دیدگاه‌های لازم را به عنوان شهروندان کوچک دارند که نه تنها به آسایش و امنیت آن‌ها

منجر می‌شود بلکه زمینه راحتی را برای سایر شهروندان نیز فراهم می‌کند با توجه به اینکه بیش از ۵۰ درصد کودکان اردبیلی امکان استفاده از محله را به عنوان مکان بازی ندارند به همین دلیل لازم است در برنامه ریزی‌ها به محله به عنوان مهم‌ترین مرکزی که کودک وقت خود را در آن می‌گذراند توجه ویژه‌ای شود. دخالت کودکان و توجه به نظرات آن‌ها در برنامه‌ریزی و طراحی شهری می‌تواند به بهبود وضعیت شهر و محله کمک کند. نظرات کودکان در مورد شهر اعم از وضعیت پارک‌ها و فضاهای سبز و استقبال آنها از تفکیک زباله می‌تواند زمینه توسعه و پیشرفت شهری را فراهم کند بررسی نظرات کودکان شهر اردبیل در مورد شهر نشانگر آن است که آنها قابلیت مشارکت در ساختن شهر را دارند و نظرات آنها می‌تواند به برآورده کردن شهری مناسب منجر شود. در مجموع آنچه از بررسی‌ها می‌تواند دریافت اینکه شهر اردبیل از لحاظ شهر دوستدار کودک در حد متوسط تا ضعیف قرار دارد که بیانگر فاصله شهر با شهر دوستدار کودک است.

هنگام بررسی و تحلیل نتایج حاصل شده، ابعاد و زمینه‌های گسترده‌تری مشخص می‌شود، به طور یقین این وضعیت زمانی می‌تواند برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری عینی‌تر، عملیاتی‌تر و اجرایی شود که ضوابط و دستورالعمل‌های راهبردی و اجرایی هر چه بیشتر و زودتر در شهرهای ایران و به ویژه شهر اردبیل مهیا و فراهم شود. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته از شهر اردبیل توسط کودکان پیشنهاداتی در زیر ارائه می‌شود که می‌تواند در پیشبرد شهر مؤثر باشد.

- ترمیم و تعویض وسایل شکسته در پارک‌ها و فضاهای بازی
- ساماندهی در رابطه با عبور موتور سواران از پارک و پیاده‌رو.
- ساماندهی سرویس‌های بهداشتی مکان‌های عمومی.
- لزوم توجه به ساماندهی فضاهای سبز و تنوع زیستی پارک‌ها و فضاهای سبز.

- ۹. غفاری، علی؛ قلعه نویی، محمود؛ عمادی، خشایار، ۱۳۹۰، شهر دوستدار کودک ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران مطالعه موردی شهرک سپاهان شهر و محله جوبار اصفهان، شماره هجدهم، سال هشتم، صفحات ۳۸-۲۷.
 - ۱۰. قره‌بگلو، مینو؛ عینی‌فر، علیرضا؛ ایزدی، عباسعلی، ۱۳۹۲، ارتقای تعامل کودک با مکان در فضای باز مجتمع‌های مسکونی مورد پژوهی سه گانه‌ی فضای باز مسکونی در شهر تبریز، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، شماره دوم، صفحات ۸۲-۶۹.
 - ۱۱. کامل‌نیا، حامد؛ حقیر، سعید، ۱۳۸۸، الگوهای طراحی فضای سبز در شهر دوستدار کودک نمونه موردی: شهر دوستدار کودک بم، شماره دوازدهم، سال ششم، صص ۷۷-۸۸.
 - ۱۲. کیانی، اکبر؛ اسماعیل‌زاده کواکی، علی، ۱۳۹۱، تحلیل و برنامه‌ریزی شهر دوستدار کودک (CfC) از دیدگاه کودکان مطالعه موردی قوچان، فصلنامه علمی پژوهشی باغ منظر مرکز پژوهشی هنر معماری و شهرسازی نظر، شماره بیستم، سال نهم، صص ۵۱-۶۱.
 - ۱۳. منصوری، امیر؛ قره‌بیگلو، مینو، ۱۳۹۰، کیفیت فضای باز شهری در تعامل با کودکان، تهران، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره هشتم، صص ۶۳-۷۲.
 - ۱۴. متینی، مریم؛ سعیدی رضوانی، نوید؛ احمدیان، رضا، ۱۳۹۳، معیارهای طراحی محلات مبتنی بر رویکرد شهر دوستدار کودک (نمونه موردی: محله فرهنگ مشهد)، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال چهارم، شماره پانزدهم، صص ۹۱-۱۱۲.
۱۵. Bagheri, M., safavi, S.(2014). the role of sustainable development in child friendly communities to improve children's health and well-being (case study: zanzan city, iran), journal of civil engineering and urbanism. volume 4, p: 35-40.
۱۶. Chawla, I. Heft, H.(2002). children's competence and the ecology of communities: functional approach to the evaluation of participation. journal of environmental psychology, vol 22, p: 201-216.
۱۷. Dewi, P.S.(2012). how does the playground role in realizing children friendly city? Elsevier. P 224-233.
- برنامه‌ریزی برای متکدیان خیابانی و به خصوص متکدیان کودک.
 - رسیدگی به جوی‌ها و بوی بد آنها.
 - لزوم توجه به طرح‌ها و نقاشی‌های متناسب برای دیوارهای شهر.
 - بهبود جایگاه محله جهت استفاده کودکان.

منابع

۱. اسماعیل‌زاده کواکی، علی، ۱۳۹۰، بررسی و تحلیل شاخص‌های شهر دوستدار کودک مطالعه موردی قوچان، استاد راهنما: کیانی، اکبر، گروه جغرافیا، دانشگاه زابل.
۲. توسلی، محمود؛ بنیادی، ناصر، ۱۳۶۹، طراحی فضاهای شهری، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۳. حاتمی ابر قوئی، حسین؛ عظیمی ابر قوئی، رحیمه؛ حاتمی ابر قوئی، لیلا، ۱۳۹۱، سهم کودکان از شهرسازی پایدار با تأکید بر طراحی مراکز محله ابر کوه، همایش ملی توسعه پایدار در مناطق خشک و نیمه خشک ۲۷ اردیبهشت.
۴. دریسکل، دیوید، ۱۳۸۷، ایجاد شهرهای بهتر با کودکان و جوانان، ترجمه: توکلی، مهرانوش، رضوانی، سعید، نشر دیبایه. تهران.
۵. رفیعیان، مجتبی؛ کریم‌زاده، فروغ؛ خسروی، سهیلا، ۱۳۹۰، شهر دوستدار کودک از ایده تا واقعیت با نگاه به گام‌های لندن در حرکت به سوی تحقق آرزوهای لندن دوستدار کودک، نشریه آبادی، شماره ۳۶.
۶. کربلایی حسینی غیاثوند، ابوالفضل؛ سهیلی، جمال‌الدین، ۱۳۹۳، بررسی ویژگی‌های شهر دوست داشتنی از نگاه کودکان (مطالعه موردی: منطقه دو شهرداری قزوین)، نشریه مطالعات شهری، دوره ۳، شماره ۹، صفحه ۵۹-۶۸.
۷. شیبانی، مهدی، ۱۳۸۹، رد پای کودک در منظر شهر، تهران، نشریه جستارهای شهرسازی، سال نهم، شماره ۳۴، صص ۱۳۸-۱۳۲.
۸. شیعه، اسماعیل، ۱۳۸۶، آماده سازی شهر برای کودکان، تهران، نشر شهر.

26. Matthews, m.h.(1992).making sense of place, savage, md, barnes and noble books.
27. Newell,p.(2003).towards a European child friendly cities initiative, unpublished conceptual paper developed for workshop at the unicef innocent research center,7-8.
28. Riggio, E.(2002). child friendly cities good governance in the best interests of the child.environment urbanization. Vol 14: 45-58.
29. Torres, J.(2009). children& cities: planning to grow together. Document in a collection, Ottawa: the vanier institute of the family.
30. Unicef, 2002, poverty and exclusion among urban children, unicef innocenti research centre, florence forthcoming, p.24.
31. Unicef irc, 2004, building child friendly cities, a framework for action. Unicef innocenti research centre.
32. Unicef,1996, children,s rights and habitat-working towards child- friendly cities, NewYork
- Zamani, Z.(2012).the comparision of cognitive play affordances within natural and manufactured preschool settings, 162-167.
18. Dryskl,D.(2007). creating better cities with children and adolescents, translation to fari.
19. Eischens, A.d, personality research. <http://www.personalityresearch.org/papers/eischens2.html> (accessed 2009, 25).
20. Francis, M.(1988). negotiating between children and adult design values in open space projects, design studies, pp 67-75.
21. Jacobs, J.(1961). death and life of great American cities, newyork, random house, NK.
22. Malone,K.(2006). building a child friendly community, children,s research workshops, pilot study report, city of greaterb bendigo.
23. Riggio, E., Kilbane, T.(2000). the international secretariat for child friendly citiese a global network for urban children, environment& urbanization, vol 12.
24. Kingston, B., wridt, P. Chawla,l., van vliet, w., brink M.l. (2007). creating child friendly cities: the case of Denver, usa. Page 97-102.
25. Mc Allister, C.(2008). child friendly cities and land use planning: implications for children,s health, environments journal, volume 35.

